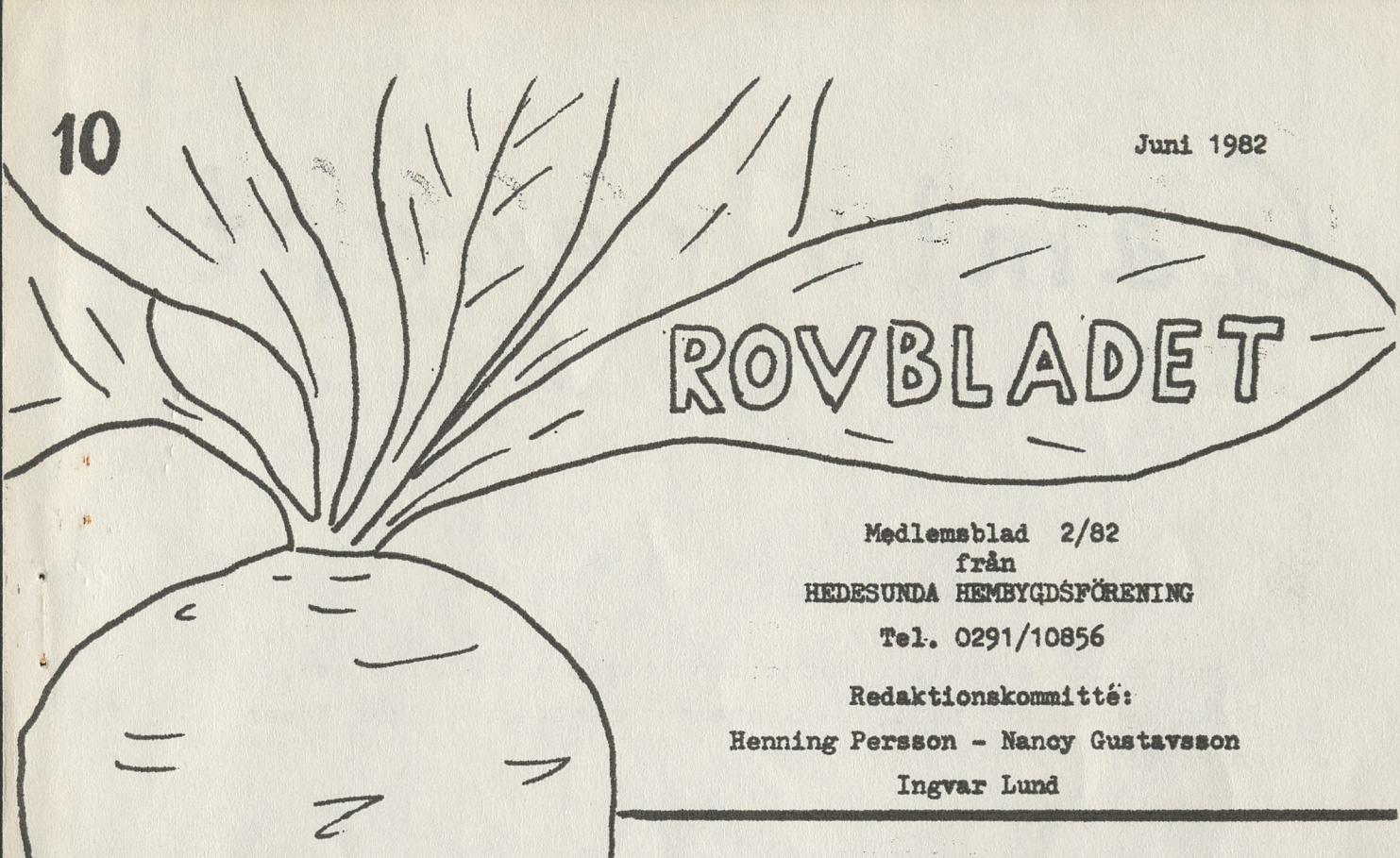
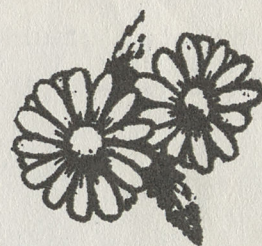
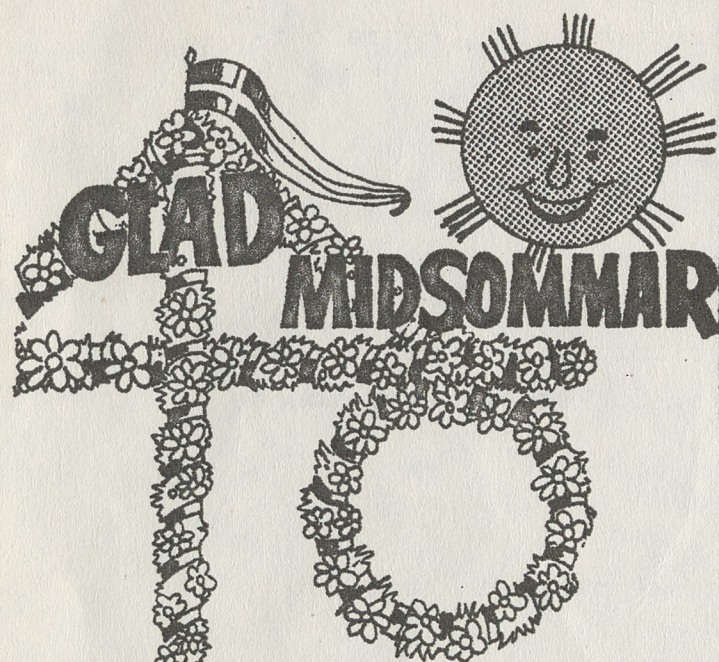

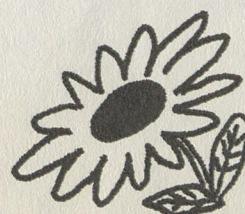
ROVBLADET

Medlemsblad 2/82
från
HEDESUNDA HEMBYGDSFÖRENING
Tel. 0291/10856

Redaktionskommitté:
Henning Persson - Nancy Gustavsson
Ingvar Lund

FESTEN
på Åsudden
midsommarafton
börjar
kl. 14

Gamla recept

Nedanstående recept är tagna ur en handskriven recept-bok från 1820-talet.

MANDELSPÅN

3 ägg, 6 lod mandel, 6 lod socker röres i en 1/2 timme. Sedan öses de på plåt, så stora man behagar. Krökes öfver en kavel.

GRÄDKAKA

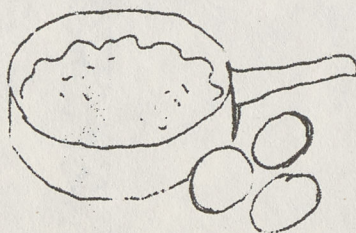
1 kvarter grädda, 4 ägg, 5 bittermandlar, några sötmandlar. Socker och mjöl efter smak.

BRÖDKLIMP

1/2 kvarter smör röres til det blifver kalt. Sedan tages det 6 ägg, ett i sender röres in och så mycket rifvet bröd at de håller koka. Socker och kardemumma efter smak.

Hoppas att något av recepten ska passa och en Glad Midsommar önskar

Nancy.

En Hedesundakung.

Förvånansvärt är att i en bok om Hälsingland påträffas upplysningar om gångna förhållanden i Hedesunda, vilka Hedesundabor knappast nu själva äga kunskap om.

Detta gäller den i Delsbo boende fanjunkaren Fredrik Winblad von Walters bok "Hälsingeminnen", vilken utgavs 1910. Ett avsnitt där ägnas den i Ålbo födde prästen Albogius och berättas om den urgamla och originella midsommarbrottningen i Hedesunda, vilket genom detta kan dokumenteras till tidigt 1600-tal, då Albogius far blev "Hedesundakung" genom seger i denna brottning något som sonen även lyckades med och genom detta stärkte sin ställning mot sina studentkamrater i Uppsala. Här återges en del ur detta avsnitt, vilket är rubricerat "Kungaättlingar":

"Hedesunda är genom sin ålder, fornminnen och folkseder den märkvärdigaste af Gestriklands socknar. Ända till för 30 år sedan samlades där ungdomen från Hedesunda-heden till täflingar i brottning och idrott. Det gick till alldeles lika där som vid de forna täflingarna å Lekvallen i Forssa. Den som kunde fälla sin motståndare två tag af samtliga tre, han hade vunnit, och lyckades han fälla samtliga sina medtäflare på samma sätt så blef han "kung". Den sista som blef "kung" på Hedesundaheden hette Löf och var soldat i början af min tjänstetid.

Hände sig nu år 1630 att Hedesunda sockens enda student anmälde sig hos täflingsnämnden som en af deltagarne i brottningstäflingen.

Denne studenthette Olof Jonasson Albogius. Han var född i Ålbo by i Hedesunda år 1612. Hans föräldrar voro bonden Jon Olofsson och Anna Olofsson i Ålbo. Af byn tog han namnet. Som skolgosse kallades han på spe för Hedesundapilten och då han som bondson var klen att försvara sig hade han väntat på bättre tid för att kunna ta bukt med åtminstone någon af sina vedersakare. Hans far hade varit kung på "hedom" och hvar gång han var hemma öfvade han sig flitigt i brottning. Nu hade den dag kommit då han ville pröfva en dust med sina starka sockentor, ty vann han på den, då kunde han vara säker på att hans kolleger i Uppsala skulle få kännas vid "Hedesundakungen" och "Hedesundabarn" ville han nu ej längre heta.

Majstången var rest på den minnesrika heden och brottningstäflingarne började. Inga koster och knep begagnades, utan ärliga tag, och när morgonsolen gick upp var Albogius kung. Nu var han säker på att stuka sina värsta fiender i Uppsala: han utmanade dem och afgick äfven där med seger. Sen begagnade han en tid flitigt boken".

Det som sedan följer har föga intresse, då det gäller hans barn, vilka författaren benämner "Kungaättlingar" genom att deras far varit "Hedesundakung" i sina yngre dagar.

Om denna Albogius veta vi ytterst litet mera än att han är född i Ålbo 1612 och hans fars namn har påträffats i en tiondelängd från 1600-talets början, men av denna kan ej Albogius födelsegård anges.

Ordnad kyrkobokföring började först på 1680-talet. Winblad von Walter anger att Albogius är Hedesundas första student, vilket kan vara troligt och säkert troligt en son från allmogeklassen.

Antecknas kan att Albogius var morfar till den mycket kända läkaren, historikern m.m. Olof Broman, vilken med sitt stora arbete "Glysisvallur" skildrat Hälsinglands historia.

Av intresse är de omtalade brottningsarna, vilka upphörde på 1870-talet, då de urartade till allmänt slagsmål, vilka vi nu äga litet kunskap om.

Troligt är den äldsta platsen de utkämpades på Lurberg, vilket ett namn "Lurbergstag" ännu lever, vilket har samband med dessa brottningsar. Hur detta brottartag är vet ingen nu, men säkert ett krafttag.

Hjortas gårdsplanen i Brunn var även skådeplats för dessa brottningsar, vilka därefter flyttades till den plats Lundgrens bostad i samma by nu är belägen och efter detta hus byggande kom den att utkämpas i densammas trädgård tills den av myndigheterna förbjöds.

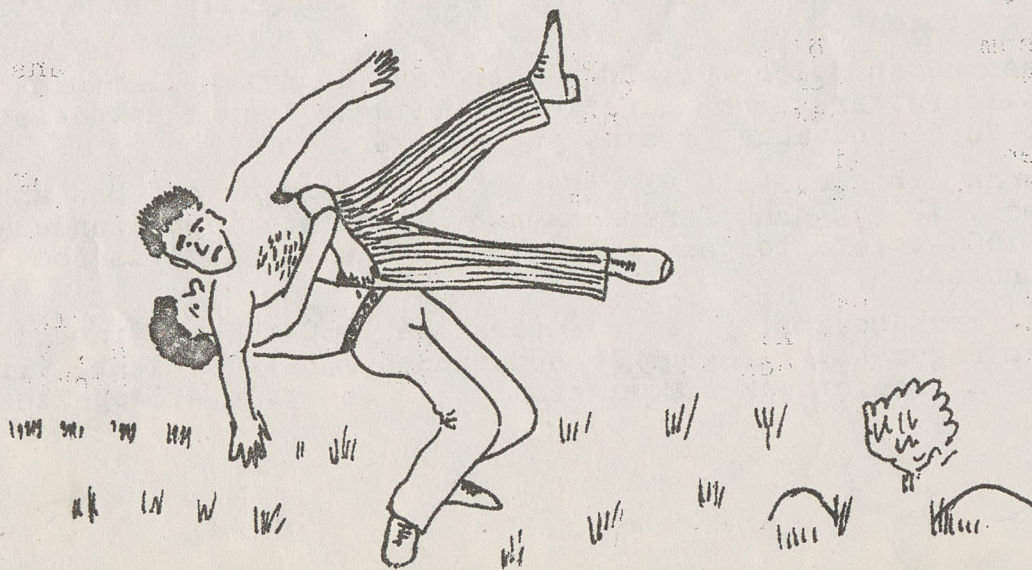
Många har genom århundraderna (kanske sedan 1500-talet) varit "Hedesundakung", vilket var den största ära en "vanlig" Hedesundakari kunde få och i synnerhet om han erövrade titeln flera år vilket kända fall finnes.

Hur brottningsarna försiggick återges här ett avsnitt ur den 1923 av Hedesunda Hembygdsförening utgivna boken "Från Hedesunda", där Olof Nilsson Oppåker lämnat uppgifterna och säkert varit med som åskådare:

"Om midsommarkvällen samlades socknens ogifta manliga ungdom på den s.k. Midsommarplatsen i Brunn. Man ställde upp sig i en vid ring inuti vilken en mansperson gick och med en påk sköt undan dem, som trängde sig för långt in. Ett par småpojkar på sju eller åtta år gingo in i ringen och började brottas. Den, som blev besegrad, gick undan, och den andre fick en starkare och äldre motståndare. Så gick det undan för undan, och den som blev den siste segraren, beryktades vida omkring som årets kung eller husbonde - Hedesundakungen. Midsommarbrottningsen i Hedesunda tycka ha varit känd över stora delar av Gästrikland. Ända från Gävle kom folk farande för att se på. Mellangårdsmorfars bror, Erik Larsson, var "kung" hela fem år å rad. Sedan brottningsen urartade till slagsmål, förbjöds den av myndigheterna. (O.N.)"

Finnes någon som med säkerhet kan identifiera den omnämnda soldaten Löv, vilken enligt de nämnda uppgifterna var den siste "Hedesundakungen" är Hembygdsföreningen tacksam för meddelande därom och även om andra, vilka genom nämnda brottnings blivit "Hedesundakungar".

Stig Andersson.

Mormors Lefnadshistoria (Forts.)

av Matilda Englund.

Tiden gick, och i juni då sommarens härlighet prunkade omkring den trefliga byggnaden vid sjöstranden fick mormor ej så njuta däraf i sällskap med Carl och Tilda, ty det kom en liten främling till huset som ville ha ett ständigt sällskap inomhus, och mormor måtte göra honom till viljes, ehuru han ej framställde sin begäran artigt utan under det vildaste skrik. Stackars mormor. Hon hade fått en dotterson till, en riktig skrikhals. Tiden hastade. Nisse växte upp och blef en liten tyrann. Mer än en gång suckade mormor sägande: "Det är alldeles omöjligt jag hinner vara med överallt, jag har aldrig sett ett sådant barn förr". Medan mormor var inne och klagade sin nöd sprang han bort, hela fjärdingsvägen ibland och så blef det att ut och söka åt alla håll. Kom han så åter till rätta var det att åter göra något puts såsom att vicka ut vattämbaren eller rulla ned sotiga grytan, eller om han fick vara riktigt ofredad kasta omkull den stora vedkassen på vedbacken. Då kunde far kanske komma och undra hvad barnpigan gjorde. Stackars mormor. Snart sjuttiotre år gammal, böjd och grånad. Litet såg hon också, ty hon var blind på ett öga. Huru många trötta steg fick hon icke taga för sin dotters barn. Då hon blef riktigt uttröttad på dem brukade hon alltid säga: Ja det syns att ni äro av "Knapps slaget", Knappen sitter i er. I förbifarten må nämnas att Knapp var Jonas farfar. Han var soldat och härstammade från Finland. Då finska kriget, i hvilket han deltog, slutade bosatte han sig i Dalarne, där han gifte sig, ty han älskade Sverige. Därefter flyttade han till Hedesunda och bosatte sig på Öhn. Där fingo de två gossar, en av dem vid namn Pelle som var Jonas far. Gården fick heta "Knapps" och släkten bär ännu detta namn. Knapparna voro ett duktigt folk, men hetsiga till humöret och ville icke vika när det gällde något." Nu tyckte gumman att de unga Knapparna liknade fäderna, därför uttryckte hon sig på detta sätt. År 1883 i augusti ökades familjen med ännu en Knapp, som gumman kallade en liten ängel, ty han var så vacker med sina långa guldgulda lockar. Denne lilla älsklings skulle hon dock slippa att sköta, ty då han endast var några veckor hände något mycket sorgligt för mormor. En morgon då hon som vanligt steg upp såg hon ingenting. Hon tvättade sig, men nej, det var lika. Hon tog på sig glasögonen, men ingen förändring skedde. Hon hade blivit blind.

Gråta kunde hon inte heller, men alla de öfriga i huset gjorde det. Ack vilket tungt steg för den gamla. Hon suckade, lifvets glädje var ändan. Dottern hade nu ingen hjälp mer, och Tilda gick i skolan. Molnen började lägra sig.

Nu fick lilla Nisse leda mormor i stället för att hon förut ledt honom. Men han ledde henne på så obanade stigar ibland att hon ej vågade följa med, han var en dålig ledsagare. Dock hade han blivit mormors älskling. Intet hände som ej han berättade för henne och fick han något nog skulle mormor känna på det och smaka det också. Ibland var det dock svårt för den gamla att förstå hvad han sade, ty han talade så illa, som exempel härpå kan nämnas: Då en gumma vid namn mor Rapp kom en gång, skyndade han in och ropade; "Mo-opp Mo-opp". Den gamla sade, "är det en kråka det." Så hände mången gång.

Wären nalkades men icke med glädje till Sellknä. Nej där bredde sorgens slöjor ut sig. Skogvaktare Englund blef död på Uppsala sjukhus, där han endast låg nio dygn. Sjukdomen var magkräfta. Om hans död och begrafning har jag noggrannare skildrat i lefnadsteckningen "Familjen Englund", och må det därför här förbigås. Men det må sägas, att hemmet blef ett tårehem, och mormor fick än mera orsak till suckan. Så någon tid framåt blef hon sängliggande för att aldrig mer stiga upp. Nu kände hon sig dock glad öfver att vara hos Anna ty nu måste hon sköta henne som ett barn.

Wären därpå dog också lilla Axel genom en svår olyckshändelse. Han kom nämligen i vägen för tåget och blef så svårt skadad att han lefde endast två dagar på Uppsala sjukhus. Så bäddades hans stofthydda ned bredvid faderns där borta på den tysta kyrkogården. I hemmet svedo såren och alla voro tröstlösa. Då repade sig ändock mormor och sade: "Dig skadan aldrig händer utan af Gud i sänder. Tålmod i nöd är himmelskt bröd, Anna, minns det."

Tiden läkte såren. Modern sträfvade för uppehållet åt sig och de sina. Mormor blef otålig, barnen stojade. Det var så mörkt omkring mormor, men så bad hon Tilda komma och läsa för henne, och det gjorde hon, och de långa timmarne gingo fortare. En och annan gång slog sig Tilda ner vid sängen och åhörde lefnadsskildringar ur mormors lif, en annan gång läste gumman igenom katekesen, åter någon gång en del psalmverser ur gamla psalmboken, hvilka ännu kunna återgifvas af Tilda, som alltid intresserad lyssnade. Någon gång råkade de två bli osams, men det var ej andra gånger än när den oerfarna flickan tyckte sig vara för-

ständigare än den bepröfvade mormodern. När mormor ej förstod sig på Svensk historia, Geografi eller Svenska språket tyckte Tilda att hon var dum och var nog oförständig att säga så också. Mormor blef ej mindre ledsen då, än när hon i ungdomens dar tillfrågades af sin fästman Lars hur mycket det var i en fjärdedels Riksdaler, i en åttondels Riksdaler o.s.v., eller då han tillsporde henne om hon ville bli "Lutran". Då svarade hon den älskade: "Jag bryr meg int i deg pratmakare". Dock rådde trots dessa solförmörkelser stor vänskap mellan mormor och Tilda, den senare glädde mormor mer än en gång med små överraskningar samt med sitt lifliga intresse för hennes skildringar. Mormor ville hon ej mista hon var så kär. Sade någon något om mormor sved det ända ned i hjärtedjupet på Tilda, ty hon kände ju den gamlas växlande öden bättre än någon annan. Ofta satt mormor suckande och sade: Nu är min syster Brita död, syster Anna också död och äfven största delen af mina barn- och ungdomskamrater, här är jag såsom ensam kvar.

Mormor behöfde dock aldrig lida någon nöd utan fick den ömmaste omvårdnad. Men hon var såsom ett barn. När Anna blef borta längre än till den tid gumman gissat, hade hon kunnat längta ihjäl sig, ehuru Tilda, Carl och Nils kunde vara i närheten, alla tre.

Är förging och mormor låg fortfarande i sängen utan att någon förändring skedde.

Så kom våren 1890, då lämnade Tilda hemmet och flyttade till Hallöved herrgård, för att bli barnpiga. Det blef tomrum i hemmet och mormor saknade Tilda allrämest. Då hon kom hem var det högtidsdag för den gamla, och Tilda lofvade att mormor, då hösten kom, skulle få goda astrakaner från den stora trädgården, det var det bästa Tilda visste. Men då hösten kom behöfde mormor inga "astrakaner". Strax efter dotterdotterns besök blef hon mycket sjuk och då Tilda nästa gång kom hem, kände mormor ej igen henne. O det kändes så bittert och sorgliga minnen ville hänga sig in på henne, då hon åter vandrade tillbaka till herrgården.

I juli månad slutade mormor sina dagar och vi hoppas att återse henne i de sälla land, där intet mörker mer skall vara, eller som mormor sjöng: "När den dimma är försvunnen det mörker som omhöljer lifvet här ...".

Begravningsdagen var inne och en liten sörjande skara stod

vid den öppna grafven, där mormors kista några dagar förrut blefvit nedsänkt. Tårar runno, ja riktiga saknadstårar ehuru hon nu var 81 år. Vid återkomsten till hemmet sjöngs psalmen: "Den korta stund jag vandrar här ... o.s.v., innan gästerna gingo till bordet.

Nu var mormor borta, nu var hennes lefnadsdag ändad, och det var så ovanligt tyst inne, och så besynnerligt att se den i sju år utdragna sängen åter uppbäddad.

Skaran skingrades åter, och Tilda vandrade i solnedgången tillbaka till sin plats under det tårar gång på gång fyllde hennes ögon. "Hon var gammal men dock kär", suckade Tilda.

Nu är min skildring slut. Mormor har länge slumrat på Funbo Kyrkogård, och för många är det, som hon aldrig funnits till, men dock icke så för mig. Ännu står hennes bild så lifligt för mitt minne, för att därut aldrig kunna utplånas. Ännu träder hennes ord och skildringar inpå mig. Då jag ser något, som tillhört henne, kan jag ej annat än sucka, vid åtanken på, att hon är borta. I min ägo finnes ett halmskrin och en blåmålad kista, som tillhört mormor. Jag fick dessa saker af henne. Kista har hon haft med sig under hela sin tjänstetid och jag under min. På lockets insida har jag gjort en inskrift, som jag sedan här vill anföra. Aldrig mera har jag saknat mormor, än då jag för första gången kom från Hedesunda. Huru gärna hade jag ej då velat berätta för den gamla, hvad jag hört och sett i hennes kära födelsebygd, men den glädjen blef henne ej förunnad, hon hade dött fyra år förut.

De ord hon alltid efter sina skildringar använt må nu här också utgöra slutet på mormors lefnadsteckning:

"När det som bäst varit hafver, hafver det möda och arbete varit".

Mormors Lefnadshistoria, som nedtecknades omkring år 1898, har i Novbladet återgetts efter en avskrift, som Anders Eriksson gjorde 1963.

Originalen påträffades i en kista, som Sven Lundgren, Kågbo, ropade inpå auktion i Funbo efter Matilda Englund.

Inskriften i mormors kista.

Du gamla kära kista, som föres vida kring,
Jag aldrig dig vill mista, Du är ett dyrbartting.
Ty se min mormor gamla, Som nu i jord är gömd,
Dig ägt och jag vill samla, Här minnenes skatt ej glömd.

2

Du kista underbara, Som jag nu ser uppå,
Ack, om du kunde tala, HVad jag fick veta då,
Ty fridens hemvist varit, Din boning men och det,
Där sorg och strid framfarit, Och bäst du själf det vet.

3

När glädjen från dig lyste, Nog vet jag, när det var,
Jo det var när du hyste, En fästmansgåva rar,
Och den på botten doldes, Att ingen skull den se,
Det ej mormor tåldes, Och tyst du teg med de.

4

Och nyckeln var urtagen, Men dåligt var den gömd,
Och gåfvan kom i dagen, Och så blev Stina "dömd",
Ja Lasse Bär var hennes, De sade litet hvar,
Men hjärtena, två vänners, För dolt det ändock var.

5

De togo dristigheten, Man vet ej vem det var,
Nej det var hemligheten, Ty namnet stod ej kvar,
Och de för pigan togo, En örring och en kam,
Och troligen de logo, Då du fick stå med skam.

6

När mormor till dig trädde, Stack ned sin hand att ta,
Ett trefligt silkeskläde, Och än en granner schal,
Då var du så belåten, Det visste mormor med,
En ann gång kom hon åter, I skedhyllan satt en sked.

7

Ja mycket har här inne, Fått ligga som för dolt,
Till dess din egarinna, Framtagit det med ståt,
Nu är du fattig vorden, Som fordom var så rik,
En skamfläck uppå jorden, Ej andra möbler lik.

8

Jag sätter dock en ära, Allt i att äga dig,
Och vart det än må bära, I världen här för mig,
Du kista mig skall följa, Ja som min största skatt,
Och gamla minnen dölja, Från flydda seklers natt.

9

Från dalom först ställs färden, Just med en dalaman,
Så bär det ut i världen, Till Häsen reste han,
Där råkar han ung Stina, Som tjänar i en by,
Utbjuder varor sina, Nu blir det huvudbry.

10

Hon inga pengar hade, Hur skulle det väl bli?
 Då "Nissas morfar" sade: "Så vänner äro vi
 Att du af mig får låna, "Tag kistan kära du!
 Du väl behöfver få-na, Och pengar har jag ju."

11

Och flickan tog nu kistan, Så glad i hågen sin,
 Men skulden stod på listan, Hon såg på lönen sin,
 Den var ju mycket liten, Och räckte icke till,
 Men Stina brukte fliten, Jag allt beskrefva vill.

12

I sena höstkvällen Hon brännvin brände då,
 Så var på alla ställen, Där hon nu var också,
 Men när hon slutat bränna, Åt husbonnfolket sitt,
 Hon tänkte att förtjäna och blifva skulden kvitt.

13

Hon köpte så potatis och brände åt sig själfv,
 Jag tror, hon fick den gratis, Och detta var ju väl,
 Sen såldes brännvinsdrycken, Och kistan skuldfri blef,
 För att sen gömma smycken, Som mormor själf beskref.

14

Hvart ägarinnan reste, Du kista följde med,
 Och mormors namn man läste, Hvarhelst du sattes ned,
 Och när din ägarinna, Fick sig ett eget hem,
 Man dig där skull finna, Du kändes väl igen.

15

Och sen till Berg tillbaka, Ni reste båda två,
 Hon tycktes allt försaka Den gamla, men ändå,
 Den gången du ej såldes, När allt för klubban gick,
 I ära mest du hålldes, Och i det bästa skick.

PROMENAD

För att bereda alla intresserade tillfälle att gå kyrkstigen utan att
 vara pressade av att hinna fram till kyrkan viss tid, har vi beslutat
 att gå stigen LÖRDAGEN DEN 10 JULI KL. 15.

Tag smörgås och dryck med Er och möt upp vid Brunberget för en trevlig
 utflykt. Friskt vatten tillhandahålls som vanligt av "följebilen".

CYKELTURER (forts.)

26 juli Hällarna vid Åsbergs-sjön

2 aug. Avslutning vid Åsudden

BOK.

Hembygdsföreningen förbereder en bok. Den ska innehålla gamla artiklar från Hedesunda som stått att läsa i tidningar.

Det skrevs ganska mycket om Hedesunda på 20-talet. Inte bara om det som hände för dagen utan minst lika mycket om traditioner, om gamla historier som återberättades, om originella personer, om spelmän, om märkliga händelser, om färjsunden.

Vi har tagit reda på vad som skrivits och är nu i färd med att välja ut vad som bör vara med i boken. Sigfrid Björkström, Erik Östlund och Hugo Skog är författare.

Ur innehållet kan något nämnas:

Prinsessan på Ingevarahammar, Skogvaktare genom fyra generationer, Erik Lindkvist i Sevalbo berättar, När hedesundaborna skulle bygga kyrka, Nordansjö-Kärstin som gick igen, Dolda rikedomar och deras sagoväsen, Trollgården på Hedesundaheden, Den gamla berättarkonstens mästare (Sjungar-Pelle), Klockarhistorier från våra bygder, Då Hedesundakarlarna tog Storlabben, Piparudds-Lasse, spelman Thyr och Lärkgubben, Färjtrafiken i gamla tider.

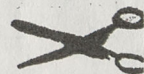
Det kostar mycket pengar att trycka en bok och innan vi ger oss in på detta ekonomiska vågspel vill vi skaffa oss en uppfattning om intresset för den. Vi räknar med ett pris på cirka 60 kronor.

På grund av sjukdom kunde inte boken bli färdig till hembygdsfesten i augusti. Men på julmarknaden ska den föreligga.

Skriv Ditt namn på kupongen och skicka in den om Du vill ha boken.

Det är ingen bindande beställning.

Klipp här och posta kupongen!

Jag är intresserad av Hembygdsföreningens planerade bok

och räknar med att kunna köpa den. Antal exemplar st.

Namn?

Adress:

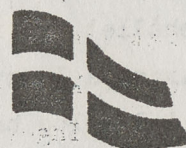
Telefon:/.....

Söndagen den 22 augusti

HEMBYGDSDAG

på

Åsudden

Kl. 11 Friluftsgudstjänst

Kl. 14 Hembygdsfest

VÄLKOMNA!

Brev-
porto

Hedesunda Hembygdsförening

Lokalkontoret

810 40 HEDESUNDA